

PRAKTIJKGIDS LANDBOUW EN NATUUR

MODULE RUNDVEE, GRASLAND EN ANDERE VOEDERGEWASSEN

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling: Duurzame Landbouwontwikkeling

Auteurs(s): Karen Demeulemeester, Katrien Janssen, Laurence Hubrecht, Ivan Ryckaert, Alfons Anthonissen, Pascal Braekman, Geert Rombouts (Departement Landbouw en Visserij, Vlaamse Overheid)

Lectoren: Mathias Abts (departement Landbouw en Visserij); Ruth Huybrechts (departement Landbouw en Visserij); Sylvie Danckaert (departement Landbouw en Visserij); Stefaan Baeteman (departement Landbouw en Visserij); Wim Stoop (departement Landbouw en Visserij); Ingrid Dekeyser (departement Landbouw en Visserij); Gert Luypaert (departement Landbouw en Visserij); Bert Reubens (Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek – ILVO); Hans Casteels (ILVO); Alex De Vliegheer (ILVO); Karoline D’Haene (ILVO); Hilde Wustenberghs (ILVO); Johan De Boever (ILVO); Karolien Michiel (Vlaamse Landmaatschappij - VLM); Frederik Hanssens (VLM); Roald Steeno (VLM); Stijn Leestmans (VLM); Filip Jonckheere (VLM); Anemie Elsen (Bodemkundige Dienst België - lector onderdeel “agroforestry”); Pieter Verdonckt (INAGRO - lector onderdeel “agroforestry”); Katleen Van Essche (Departement Leefmilieu, Natuur en Energie); Liesbeth Vandekerckhove (Departement Leefmilieu, Natuur en Energie); Walter Galle (Agentschap voor Natuur en Bos - ANB); Gert Van Hoydonck (ANB).

Datum: 10/12/2012

COLOFON

Samenstelling

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling: Duurzame Landbouwontwikkeling

Verantwoordelijke uitgever

Dhr. Jules van Liefveringhe, secretaris-generaal departement Landbouw en Visserij

Depotnummer

D/2012/3241/385

Lay-out

Dienst Communicatie, afdeling Organisatie en Strategisch Beleid

Voor bijkomende info neemt u contact op met

Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling

Koning Albert II-laan 35 | 1030 Brussel

02 552 79 06 | karen.demeulemeester@lv.vlaanderen.be

www.vlaanderen.be/landbouw/praktijkgidsnatuur

INHOUD

5 Perceelsranden	98
------------------------	----

5 PERCEELSRANDEN

Akkerranden

Afbeelding 64 Perceelsrand (Bron: beleidsdomein Landbouw en Visserij)

In de afgelopen decennia zijn steeds meer kleine landschapselementen zoals bosjes, bermen, ruigten, hagen, solitaire bomen uit het landbouwlandschap verdwenen. Langzaam aan is het besef gegroeid dat hierdoor ongemerkt ook de leefomgeving van veel nuttige diersoorten achteruit is gegaan. Akkerranden kunnen deze biodiversiteit weer deels herstellen en daarmee ook mogelijkheden bieden voor deels natuurlijke plaagonderdrukking bieden. Akkerranden vergroten de biodiversiteit op het agrarisch bedrijf en daar kan de landbouwer wel degelijk voordeel bij hebben.

Afbeelding 65 Perceelsrand (Bron: Vlaamse Landmaatschappij)

Afbeelding 66 Perceelsrand (Bron: Vlaamse Landmaatschappij)

Akkerranden kunnen **diverse functies** hebben.

- Zo spelen akkerranden een sterk stimulerende rol voor wat de mogelijkheden van **natuurlijke plaagbeheersing** betreft. De natuurlijke vijanden van plaaginsecten zoals vb. bladluizen komen veelal niet in voldoende aantallen voor in de landbouwgebieden om deze plagen onder controle te houden. Akkerranden in de juiste samenstelling kunnen, samen met andere maatregelen, de tekorten opheffen en zo de effectiviteit van natuurlijke vijanden vergroten. Terwijl meerjarige akkerranden een schuilplaats en een leefgebied kunnen bieden als er geen gewas op de akker staat, zijn éénjarige bloemenranden weer meer geschikt om vliegende, natuurlijke vijanden tijdens het groeiseizoen het noodzakelijke voedsel te bieden in de vorm van stuifmeel en nectar;

Afbeelding 67 Bloemrijke akkerrand (Bron: beleidsdomein Landbouw en Visserij, Sylvie Danckaert)

- In sommige gevallen vormt de akkerrand **een buffer** tussen het bouwland en de sloot. De kans dat gewasbeschermingsmiddelen door de wind in het oppervlaktewater komen, is hierdoor veel kleiner. De waterkwaliteit wordt ook bevorderd doordat de strook niet bemest wordt en dus het risico op fosfaat- en nitraatbelasting van het oppervlaktewater verminderd wordt. Ook wordt bij regenbuien de afspoeling van grond (erosie) tegengegaan, waardoor minder vaak gebaggerd hoeft te worden en/of waardoor het risico op modderstromen gereduceerd wordt. Er gelden sowieso al verschillende verbodsbepalingen langs waterlopen, zowel voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen als voor het aanbrengen van meststoffen. Voor meer informatie hierover, consulteer het [Mestdecreet](#) en het [decreet Integraal Waterbeleid](#).

Afbeelding 68 Bufferstrook (Bron: beleidsdomein Landbouw en Visserij)

- Akkerranden dragen actief bij tot de biodiversiteit doordat zij **ruimte kunnen bieden aan veel soorten planten en dieren** op het bedrijf. Zo kunnen er in meerjarige randen met [verschrallingsbeheer](#) vele tientallen inheemse plantensoorten voorkomen. Muizen, hazen en reeën kunnen van akkerranden profiteren als leefgebied of als verbinding met andere leefgebieden. De vele insecten in de randen zijn voedsel voor diverse zangvogels. Uiteindelijk kunnen akkerranden zelfs ten goede komen aan roofdieren als wezel, kerkuil en grauwe kiekendief. Er zijn voor akkerranden speciale zaadmengsels ontwikkeld met verschillende doelen, zoals het verschaffen van voedsel voor akkervogels en bijen;

Afbeelding 69 Bloemrijke akkerrand (Bron: beleidsdomein Landbouw en Visserij, Sylvie Danckaert)

Afbeelding 70 Bloemrijke akkerrand (Bron: beleidsdomein Landbouw en Visserij, Mathias Abts)

- Het bestand van **weide- en akkervogels** staat al jaren onder sterke druk. Akkerranden met zomergranen en kruidenrijke grasvegetaties in herfst en winter verschaffen voedsel voor overwinterende vogels als geelgors, rietgors, kneu en putter. Randen met insectenrijke vegetaties bieden in het voorjaar voedsel aan broedende akkervogels, zoals veldleeuwerik, graspieper en Kievit. Om voldoende dekking te geven aan de vogels zijn 6 tot 12 meter brede randen het meest effectief. Voor veldleeuweriken en gorzen zijn zogenaamde duoranden en trio-randen ontwikkeld, bestaande uit een ruigtestrook en 1 of 2 stroken met korte vegetatie;
- Bijen en hommels hebben het moeilijk in het intensief gebruikte en nette landbouwlandschap. Een tekort aan **bestuivers** kan in de fruit- en zaadteelt tot opbrengstverlies leiden. Akkerranden kunnen het tekort aan bloeiende planten in het agrarische landschap opheffen. Dit kan zowel met éénjarige bloemenranden als met inheemse, kruidenrijke grasranden;

Afbeelding 71 Bloemrijke akkerrand (Bron: beleidsdomein Landbouw en Visserij, Mathias Abts)

- Akkerranden maken de **structuur van het landschap** beter zichtbaar. 's Winters vormen ze groene lijnen langs kale akkers en 's zomers zorgen ze voor kleurige bloemen langs groene of gele velden. Bloeiende akkerranden (met veel variatie in kleur en structuur) worden door het publiek gewaardeerd en nodigen uit tot recreatie, vb. fietstochten of wandelingen. Akkerranden zijn ook goed te combineren met wandelroutes door het boerenland en ze kunnen zo bijdragen aan een beter imago van de landbouw;

Afbeelding 72 Akkerranden, structuren in het landschap (Bron: beleidsdomein Landbouw en Visserij)

- Grasstroken als akkerranden bieden de mogelijkheid om met de tractor verder gelegen delen van het land te bereiken. Bij het slootonderhoud kan het handig zijn dat er ook 's zomers geen gewas langs de sloot staat. Toch moet in verband met de toegang, berijden, recreatie ... enige terughoudendheid aan de dag gelegd worden. Controleer de voorwaarden die opgenomen zijn in de beheerovereenkomst die u hiervoor aangaat. Rijden over akkerranden gaat sowieso slecht samen met bloemenrijke begroeiingen, broedende akkervogels of het stimuleren van natuurlijke plaagbeheersing. Door het berijden en de optredende bodemverdichting gaat de kwaliteit van de begroeiing hard achteruit en leveren bereiden akkerranden nauwelijks nog een meerwaarde voor de voorgenoemde functies.

EENJARIGE OF MEERJARIGE RANDEN?

1-jarige akkerranden

- komen al vroeg in het seizoen in bloei en produceren meer bloemen dan meerjarige randen;
- leveren in lente en zomer prooien, nectar en stuifmeel voor vooral vliegende insecten;
- worden jaarlijks verwijderd, en dus vaak al in het najaar kaal;
- vergen elk jaar opnieuw aandacht voor onkruidbeheersing.

Meerjarige randen

- hebben meestal minder bloemen;
- bieden wel het hele jaar door een leefgebied voor natuurlijke vijanden en andere insecten;
- hebben een iets lagere kostprijs omdat ze niet jaarlijks opnieuw moeten ingezaaid worden;
- vormen 's winters een belangrijke schuilplaats;
- geven minder problemen met zaadonkruiden aangezien deze na het eerste jaar grotendeels verdwenen zijn;
- vragen aandacht m.b.t. wortelonkruiden.

Naast de vele en belangrijke voordelen, zijn er ook enkele **minpunten** verbonden aan de aanleg van akkerranden.

- Akkerranden nemen ruimte in ten koste van het cultuurgewas en kost dus productie-oppervlakte. Bij de Vlaamse Landmaatschappij kunnen beheerovereenkomsten ‘[perceelsrandenbeheer milieu](#)’ of ‘[perceelsrandenbeheer natuur](#)’ gesloten worden, waarbij u een vergoeding kan krijgen voor kosten van aanleg en beheer van de strook, en voor de opbrengstderving;
- Doordat chemische onkruidbestrijding in randen niet of enkel pleksgewijs in geval van distelbestrijding, toegelaten is, kan onkruid soms een probleem vormen, vooral bij éénjarige bloemenranden;
- De oppervlakte van de akkerrand op een gemiddeld landbouwbedrijf is te klein, waardoor de aanschaf van speciale apparatuur (vb. klepelmaaier) hiervoor niet rendabel is. Om werkzaamheden goed en goedkoop uit te voeren is het meestal noodzakelijk dit door derden te laten doen. Hierdoor zijn de directe kosten voor de teler hoger. Dit kan opgevangen worden door als landbouwers samen te werken in het kader van bv. een machinering of [agrobeheergroep](#);
- Algemeen kan gesteld worden dat, door het ontbreken van elke vorm van bemesting (met uitzondering van ruimingsslib), de plicht om in te zaaien met een mengsel van minder productieve grassoorten en het uitstellen van maaien tot na 15 juni, zowel het productieniveau als de voederwaarde van het gras sterk vermindert, in vergelijking met intensief beheerd grasland. Dit effect zal sterker tot uiting komen naarmate de jaren verstrijken.

BRONNENLIJST

- FAB en akkerranden voor natuurlijke plaagbeheersing. Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) onderzoeksinstituut Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, Wageningen. 2011.
- Beheersovereenkomst perceelsrandenbeheer. Vlaamse Landmaatschappij. 2012.
- Bescherm de berm. Tips voor een goed berm- en randenbeheer. Inagro. 2012.